

СЛОВО ЯК ЗАСІБ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Огляд і аналіз наукової літератури дає змогу стверджувати, що до аналізу слова як засобу естетичного виховання дітей старшого дошкільного віку у різні часи зверталися такі науковці як: Л. Артемова, А. Богущ, Н. Гавриш, Н. Луцан, Т. Поніманська та інші.

Під словом розуміють оформлену за законами певної мови неподільну на менші подібні єдності основну мовну одиницю, що «складається зі звука чи комплексу звуків і називає певні предмети, процеси і явища об'єктивної дійсності та їх ознак або лише вказує на них, виражає відношення між ними чи емоційно-вольові вияви» [4, с.214]. Однією із головних функцій слова є естетична, що слугує засобом передачі усього прекрасного через зовнішні та внутрішні осмислення індивідом реального або ірреального світу.

Естетичне сприймання є «специфічною діяльністю, під час якої у дітей дошкільного віку формується здатність до пізнання об'єктів навколишнього світу з естетичних позицій. На його основі формується художнє сприймання – пізнання дійсності засобами різних видів мистецтва. Завдяки художньому сприйманню дитина пізнає себе, свої взаємини з навколишнім світом в “уявному полі” художніх образів шляхом емоційної ідентифікації» [3]. Красу природи, життя, свій внутрішній та зовнішній потенціал індивід передає через мовно-мовленнєву, художню діяльність.

Естетичне сприйняття світу тісно пов'язане з розумовим розвитком особистості. Так, на думку науковця С. Жданова, у педагогічній системі Ф. Фребеля можна виділити три основних блоки розумового розвитку дитини [2].

У першому блоці охарактеризовано механізм розумового розвитку дитини, розвитку свідомості і мислення індивідуума. Ф.Фребель виокремлює одне з центральних положень своєї педагогічної системи про те, що внутрішня і зовнішня складові індивіда можуть розвиватися тільки в тому випадку, якщо діяльність свідомості і душі (внутрішня складова) виявляється зовні (у природі), одночасно природа (зовнішня складова) виявляється всередині (в свідомості і душі), і, крім того, обидва вияви зв'язуються і узгоджуються між собою [2].

Другий блок розкриває етапи, цілі й способи розумового розвитку дитини. Охарактеризувавши механізм розумового розвитку індивіда, Ф.Фребель намічає етапи розумового розвитку дитини і визначає у зв'язку з цим місце і функції навчання і наочності. Для цього він описує емпіричні вияви розумового розвитку, виділяючи чотири етапи [2].

Третій блок педагогічної системи Ф. Фребеля виокремлює дидактичний матеріал, із яким повинна працювати дитина («дарунки Фребеля»). Розробляючи дидактичний матеріал, Ф.Фребель виходив із природних особливостей дітей дошкільного віку (рухливість, безпосередність, допитливість, прагнення до наслідування) і уважав, що для задоволення цих потреб необхідно організовувати заняття з однолітками в дитячому садку [2].

У сучасній дошкільній лінгводидактиці виокремлюють три основні завдання розвитку лексики:

- «збагачення кількісного складу лексики новими, раніше не відомими словами, а також збільшення словникового запасу за рахунок засвоєння дітьми нових значень багатозначних слів, що вже наявні в їхньому лексичному запасі;
- якісне засвоєння лексики, що виявляється в поглибленому розумінні значення й смислових відтінків слів і словосполучень, подальшому оволодінні узагальненням, яке в них виражене. Особливої актуальності у зв'язку з цим набуває завдання уточнення значення слів на основі

протиставлення антонімів і зіставлення слів, близьких за змістом, тобто розвиток гнучкості словника, вміння доречно користуватися загальноживаною лексикою у мовленнєвій практиці;

- активізація словника – застосування дітьми лексичних засобів у різних мовленнєвих ситуаціях. Лінгвісти поділяють засвоєні дитиною слова на дві категорії – пасивну (слова, які вона розуміє, пов'язує з конкретними уявами, але сама ними не користується) і активну (слова, які дитина не тільки розуміє, а й доречно, свідомо використовує у своєму мовленні) словник. Нові слова у мовленні дітей активізуються за умови уточнення значення та закріплення способів їх відтворення на практиці» [1, с.323].

Під час екскурсії з дітьми старшого дошкільного віку на природу «У гості до дерев», доречно буде: показати дітям, що природа прекрасна в усі пори року, познайомити дітей з осіннім явищем природи – листопадом, пояснити, що в природі нічого не відбувається випадково – все взаємопов'язане, закріпити знання дітей про каштани, дуби, липу, берези, виховувати в дітей інтерес до змін, що відбуваються в природі.

Вихователь: – Діти, сьогодні ми з вами вирушаємо на прогулянку. Я тримаю у руках лист від «дерев» і вони запрошують нас до себе в гості.

Запропонувати дітям озирнутися навколо і подивитися на дерева.

- Які дерева ви бачите?
- Як вони називаються?
- Чим вони відрізняються один від одного?

Каштан. Ранньою весною на дереві з'являються клейкі зеленувато-рожеві бруньки, а через деякий час на них розпускаються великі листки, розділені на 5-7 листочків. Стовбур у дорослих дерев великий, здебільшого прямий. Висота дерева може сягати 25-30 метрів. Каштани живуть до 1000 років і більше. Дерево боїться холоду.

Плоди каштана – горішки масою до 20 г, що досягають у жовтні. Зазвичай, у плоді є одна насінина, проте може бути дві або три.

Деревина каштана використовується як будівельний матеріал для виробництва меблів. З молодих гілок плетуть кошики.

Дуб. Це велике довговічне дерево. Досягає до сорока метрів заввишки. Товстий стовбур надійно тримає звивисті кремезні гілки. Коріння міцно закріплює дерево у землі. Йому, зазвичай, не страшні сильні вітри. Цвіте дуб повислими сережками. Згодом на дубі можна побачити жолуді. Зелений круглий плід має коричневу шапку. Восени вони опадають разом із листям. Дуб справляє враження потужності і сили.

Береза. Серед інших дерев її виділяє біло-чорний стовбур. Цвіте береза одночасно із розпусканням листя. У той час на тонких гілках багато невеликих листочків та довгих сережок. Листки округлені з дрібно посіченими краями. Береза світлолюбна та витривала рослина. Тягнеться вгору, ближче до сонця. Вона висока та струнка. Береза живе багато років.

Липа. Дерево дуже гарне, особливо, коли цвіте запашним цілющим цвітом. Небагато дерев, що можуть дати так багато меду, як липа. Цвіте тільки 10 –12 днів, але за цей час бджоли-трудівниці встигають зібрати лише з одного дерева стільки меду, скільки може дати цілий гектар такого першорозрядного медоноса, як квітуча гречка. Та й мед цей незвичайний! Широко відомі чудові цілющі властивості бурштиново-золотистого запашного «липцю». Як лікувальний засіб, застосовують також висушений липовий цвіт.

Сьогодні ми побачимо і перевіримо, як шелестить листя.

- А ви знаєте, чому листя опадає?
- Чи подобаються вам кольорові листочки?
- Чи любите ви їх збирати?
- Що з них ви можете зробити?
- Діти, а завжди так буває, що на землі багато листя?
- А влітку так буває, що листя опадає?
- А навесні так буває?
- А в який час року на землі лежить «килим» із листя?

Листопад – чудове явище природи, коли з дерев опадає листя, яке дає деревам можливість відпочити і підготуватися до довгої зимової сплячки. Без листя дерева споживають менше води, менше накопичують снігу на своїх голих гілках, а, значить, ризик механічних пошкоджень знижується. З листям дерева скидають всіх шкідливих комах, які загинуть в зимову пору року.

– Діти, зверніть увагу на те, звідки дерева починають жовтіти.

Восени повітря холодне і тому дерева починають жовтіти з вершини, де вони менш захищені від вітру. Одними з перших жовтіють береза і липа. І перший лист, який я отримала, був від липи. Давайте підійдемо до неї ближче, зробимо коло навколо дерева і подивимося, яка вона велика.

Отже, слово як засіб естетичного виховання дітей старшого дошкільного віку допомагає передати красу природи, життя, внутрішній та зовнішній потенціал індивіда.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах / А.М. Богуш, Н.В. Гавриш. – К.: Видавничий дім «Слово», 2011. – 704 с.
2. Жданов С. А. Педагогическая деятельность и теория Фридриха Фребеля / Сергей Александрович Жданов [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.gala-d.ru/parts/1086-part5.html>
3. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка / Т.І. Поніманська [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://studfiles.net/preview/5721447/page:11/?hide_navigation=1
4. Шкурятяна Н.Г. Сучасна українська літературна мова: Навчальний посібник / Н.Г. Шкурятяна, С.В. Шевчук. – К.: Література, 2000. – 688 с.